

แนวคิดสังคมและการปกครองในอัครคัมภีร์สุตตร*

The Concepts of Society and Government in Agganna Sutta

พระครูปลัดทองใบ สุปภาโส¹, พระใบฎีกานรินทร์ สีลเตโช² และปรเมธ ศรีภิญโญ³

Phrakrupaladtongbai Supabhaso¹, Phrabaidikanarin Silatecho² and Poramet Sripinyo³

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด^{1,2}

Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus^{1,2}

วิทยาลัยสงฆ์ร้อยเอ็ด มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย³

Roi Et Buddhist College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University³

Email : thongbai242516@hotmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาแนวคิดสังคมและการปกครองในอัครคัมภีร์สุตตร ด้านการศึกษาแนวคิดสังคมในอัครคัมภีร์สุตตร แบ่งออกได้ 2 ยุค คือ 1)สังคมที่มีความเจริญด้านศีลธรรมซึ่งมนุษย์ให้ความสำคัญในด้านจิตใจมากกว่าวัตถุ และ 2)สังคมที่มนุษย์ให้ความสำคัญในด้านวัตถุมากกว่าด้านจิตใจซึ่งทำให้เกิดความไม่สงบสุขขึ้นในสังคม เช่นการขโมยทรัพย์สินของผู้อื่นมาเป็นของตน การโกหกและการหลอกลวง การทำร้ายกัน จนต้องมีการตั้งผู้นำขึ้นมาปกครองสังคม ส่วนด้านการปกครองสังคมที่ปรากฏในอัครคัมภีร์สุตตร เป็นการปกครองที่ใช้ความเชื่อทางศาสนาเป็นกฎระเบียบในการปกครอง ซึ่งความเชื่อทางศาสนาแบ่งออกได้ 2 ยุค คือ 1) ยุคของศาสนาพราหมณ์ที่แบ่งประชาชนในสังคมออกเป็น 4 วรรณะ ผลที่เกิดจากการปกครองแบบนี้ เมื่อมองดูภายนอกทำให้สังคมสงบสุข แต่เมื่อมองสภาพภายในสังคมก็มีความเลื่อมล้ำกันของประชาชนและ 2) ยุคของพระพุทธศาสนา ใช้ศีลธรรมเป็นกฎระเบียบในการปกครอง สังคมในพระพุทธศาสนาแบ่งออกเป็น 2 ประการ คือสังคมสงฆ์และสังคมของประชาชนทั่วไป ศีลธรรมที่ใช้ในการปกครองสังคมสงฆ์ คือศีลระดับสูงคือ ศีล 227 และศีล 311 ส่วนศีลของประชาชนทั่วไปคือ ศีล 5 และศีล 8 ผลที่เกิดจากการปกครองด้วยศีลธรรมจะไม่มีแบ่งชั้นวรรณะ ความสงบสุขของสังคมจึงขึ้นอยู่กับ การปฏิบัติตามหลักศีลธรรมได้มากหรือน้อยเท่านั้น

คำสำคัญ : สังคม; การปกครอง; อัครคัมภีร์สุตตร

* Received July 25, 2020; Revised September 27, 2020; Accepted October 21, 2020

ABSTRACT

The study of social concepts and governance in the Agganya Sutta, In terms of education, the concept of society is divided into 2 eras: 1) society with moral development which humans place importance on the mind over the material, and 2) a society where humans place greater importance on the material rather than the mind that causes social disturbances such as stealing someone's property for their own, lies and lies deceive and harm each other until a leader must be established to govern society. As for the social governance that appears in Agganya Sutra, it is a government that uses religious beliefs as a rule of law which religious beliefs can be divided into 2 eras: 1) era of Brahmanism which divides the people in society into 4 castes, the result of this kind of government when we are looking outside makes society at peace, but when we are looking within the society, there was a commotion of people and 2) the era of Buddhism, it uses morality as a rule of law. Society in Buddhism is divided into two aspects: the monastic society and the society of the general public. Morality which used in the governing of the Sangha society was the high precepts namely, 227 precepts and 311 precepts. As for the precepts of the general public are the 5 precepts and the 8 precepts. The result of moral governance, there will no caste classification. The peace of society depends with more or less on the moral practice only.

Keywords : Society; Government; Agganya Sutta

1. บทนำ

อัครคัมภีร์สุตตร เป็นคำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการกำเนิดโลก กำเนิดมนุษย์ และกำเนิดสังคมตามทัศนะของพระพุทธศาสนา มนุษย์คนแรกที่เกิดขึ้นบนโลกตามแนวคิดของพระพุทธศาสนา คือใคร เกิดขึ้นโดยวิธีใด และเมื่อมนุษย์เกิดขึ้นในโลกมากขึ้น มนุษย์มีวิธีการปกครองกันอย่างไรบ้าง กฎระเบียบที่มนุษย์ใช้ปกครองกันนั้นคืออะไร แนวคิดเรื่องสังคมและการปกครองในอัครคัมภีร์สุตตรนี้จึงถือว่าเป็นรูปแบบสังคมและการปกครองตามทัศนะของพระพุทธศาสนา ในพระสูตรเดียวกันนี้ พระพุทธเจ้าได้ทรงยืนยันถึงจุดยืนของพระพุทธศาสนาทั้งในเรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพของมนุษย์และระบบการปกครองสังคมมนุษย์ที่ควรเป็น ซึ่งต่างจากหลักการความเชื่อเดิมของศาสนาพราหมณ์ที่มีความเชื่อว่าโลกและมนุษย์เกิดขึ้นจากการสร้างของพระพรหม ซึ่งในส่วนของมนุษย์ พราหมณ์เชื่อว่า พระพรหม

คือผู้สร้างมนุษย์และกำหนดชะตากรรมของมนุษย์ มนุษย์จะสุขจะทุกข์ขึ้นอยู่กับการบันดาลของพระพรหมเท่านั้น มนุษย์ไม่สามารถกำหนดชะตากรรมของตนเองได้ ในส่วนของการสร้างมนุษย์นั้น พวกราหมณ์ได้เสนอแนวคิดวาระ 4 คือ กษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์ ศูทร การปกครองตามแนวคิดเรื่องวาระ 4 เป็นการปกครองที่แบ่งประชาชนในสังคมออกเป็น 4 ระดับ สูงต่ำตามวาระและได้กำหนดหน้าที่ให้แต่ละระดับกระทำและมีกฎระเบียบที่เป็นข้อห้ามให้เฉพาะแต่ละกลุ่มปฏิบัติตัวอย่างเข้มงวด กฎระเบียบนี้ได้รวมทั้งหน้าที่การงานและชีวิตส่วนตัวของแต่ละคนด้วย(สุนทร ณ รัชชี, 2545 : 23) พระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธแนวคิดดังกล่าวของพวกราหมณ์ เพราะพระองค์ทรงเชื่อว่ามนุษย์มีศักยภาพในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเองได้ และไม่มีพระเจ้าองค์ใดมากำหนดชะตาชีวิตของมนุษย์ และในอัครัญสูตรพระพุทธเจ้าได้ทรงแสดงแนวคิดเรื่องการกำเนิดโลก กำเนิดมนุษย์สังคมและการปกครองในทัศนะของพุทธศาสนาเอาไว้ด้วย

2. แนวคิดสังคมและการปกครองในพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่เกิดขึ้นในประเทศอินเดีย เป็นศาสนาที่เกิดขึ้นท่ามกลางศาสนาที่มีผู้คนนับถือมากที่สุดใอินเดียตอนนั้น คือ ศาสนาพราหมณ์ จากการศึกษาพุทธประวัติจะเห็นได้ พระราชาของพระพุทธเจ้านับถือศาสนาพราหมณ์มาโดยลำดับจนถึงพระบิดาพระมารดา รวมถึงพระพุทธองค์ในครั้งที่ยังไม่ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ยังเป็นเจ้าชายสิทธัตถะอยู่ พระองค์ทรงดำเนินชีวิตภายใต้กฎระเบียบสังคมของพราหมณ์มาโดยตลอด แนวคิดเรื่องสังคมของศาสนาพราหมณ์ คือ วาระ 4 พราหมณ์ใช้แนวคิดเรื่องวาระ 4 เป็นกฎระเบียบในการปกครองสังคม โดยกำหนดบทบาทหน้าที่ของประชาชนในสังคมตามวาระ กษัตริย์ เป็นวาระที่ปกครองและทำศึกสงครามเพื่อขยายเขตแดนและป้องกันดินแดนของตน พราหมณ์มีหน้าที่ศึกษาพระเวทและประกอบพิธีกรรมทางศาสนา แพศย์มีหน้าที่ค้าขายและทำการเกษตร ศูทร เป็นวาระที่ต่ำสุดเป็นชนชั้นกรรมกร มีหน้าที่รับจ้างงานที่ต้องใช้กำลังงานแบกหาม (สุนทร ณ รัชชี, 2545 : 22-23) พระพุทธศาสนา ไม่เห็นด้วยกับแนวคิดเรื่องสังคมของศาสนาพราหมณ์ พระพุทธศาสนาเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน และทุกคนมีศักยภาพในการพัฒนาตนเองให้เข้าถึงจุดหมายสูงสุดของมนุษย์ได้ทุกคน ดังพุทธพจน์ที่ตรัสถึงพระสุบินก่อนที่จะตรัสรู้ ว่า นกทั้งหลาย 4 จำพวก มีสีต่างๆ กัน มาแล้วจากทั้ง 4 ทิศ บินมาอบลงที่ใกล้เท้าเรากลายเป็นสีขาวหมด (พุทธทาสภิกขุ, 2546 : 113) พุทธพจน์หมายความว่า มนุษย์ทุกคนไม่ได้มีความบริสุทธิ์ เพราะชาติกำเนิดที่ตั้งที่พราหมณ์กล่าวว่าวาระของตนนั้นบริสุทธิ์ แต่ผู้ที่เกิดวาระอื่นไม่บริสุทธิ์ พุทธพจน์ที่ว่า นกทั้งหลาย 4 จำพวก มีสีต่างๆ กัน มาแล้วจากทั้ง 4 ทิศ บินมาอบลงที่ใกล้เท้าเรา กลายเป็นสีขาวหมด เป็นการยืนยันแนวคิดเรื่องสังคมตามแนวคิดของพระพุทธศาสนา ว่ามนุษย์ทุกคนในสังคมพุทธศาสนามีศักยภาพในการพัฒนาตนเองให้บริสุทธิ์เท่าเทียมกัน กล่าวคือ มนุษย์ทุกคนเมื่อเข้ามาสู่

สังคัมพระพุทธานุสสาและปฏิบัติตามธรรมะของพระพุทธานุสสา ทุกคนย่อมมีสิทธิ์เป็นผู้บริสุทธิ์เท่าเทียมกันจะช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับปฏิบัติของแต่ละคน แต่เบื้องต้นผู้ที่มุ่งหวังความบริสุทธิ์ตามทัศนะของพระพุทธานุสสาต้องมีทิวฐิหรือความเห็นที่บริสุทธิ์ก่อนเป็นเบื้องต้น

ดังนั้น สังคัมและการปกครองตามแนวคิดของพระพุทธานุสสา จึงเป็นสังคัมที่มีความเสมอภาคกันด้วยธรรมะ และปกครองกันโดยยึดถือความถูกต้องหรือธรรมะเป็นกฎระเบียบในการปกครองสังคัมให้สงบสุข

3. กำเนิดมนุษย์และสังคัมในอัคคัณญสูตร

3.1 การกำเนิดมนุษย์

3.1.1 กำเนิด 4 แนวคิดการกำเนิดในทัศนะของพระพุทธานุสสา

ก่อนที่จะกล่าวถึงการกำเนิดมนุษย์ในอัคคัณญสูตรในเบื้องต้นนี้จะได้กล่าวถึงสังคัมโลกในทัศนะของพระพุทธานุสสา ก่อน เพื่อให้เข้าใจถึงแนวคิดการกำเนิดในทัศนะของพระพุทธานุสสาแบบกว้างๆ ก่อน ง่ายต่อการเข้าใจแนวคิดการกำเนิดมนุษย์ในอัคคัณญสูตรแนวคิดการกำเนิดของสังคัมตามทัศนะของพระพุทธานุสสา กำเนิด 4 ไว้ในคำว่าสังคัม กล่าวคือ พรหมเป็นสังคัมโลกประเภทหนึ่งตามทัศนะของพุทธปรัชญาเถรวาท กับคำถามที่ว่าพรหมเกิดขึ้นมาได้อย่างไร โดยวิธีใดนั้น พุทธปรัชญาได้กล่าวถึงการกำเนิดของสังคัมไว้ 4 ประเภท ดังพุทธพจน์ที่ตรัสกับพระสารีบุตรว่า สารีบุตร กำเนิด 4 ชนิดนี้ กำเนิด 4 ชนิด ไหนบ้าง คือ (1) กำเนิดอณนทชะ การเกิดในไข่ (2) กำเนิดชลาพุชะ การเกิดในครรภ์ (3) กำเนิดสังเสทชะ การเกิดในที่สกปรกหรือสิ่งสกปรก(4) กำเนิดโอปปาติกะ การเกิดผุดขึ้น(ม.มู (ไทย) 18/169/46.)

การเกิดขึ้นของสังคัมโลกตามนัยแห่งพุทธพจน์ดังกล่าวนี้ ล้วนแต่เป็นการเกิดขึ้นตามธรรมชาติทั้งสิ้น การเกิดขึ้นตามธรรมชาตินี้คือการเกิดขึ้นตามเหตุปัจจัยในธรรมชาติ ไม่ได้เกิดขึ้นด้วยการดลบันดาลหรือตามเจตจำนงของพระเป็นเจ้าองค์ใด หากแต่เกิดขึ้นและดำเนินไปตามกฎอิทัปปัจจยตา คือกฎแห่งความเป็นเหตุปัจจัยเกี่ยวโยงต่อเนื่องกันเป็นลูกโซ่

กำเนิดประเภทอณนทชะ เป็นการกำเนิดของสังคัมที่เริ่มต้นเป็นฟองไข่ แล้วฟักเป็นตัวเป็นตัวออกจากไข่ภายหลังทุกชนิด เช่น เป็ด ไก่ นก จิ้งจก จระเข้ เป็นต้น ประเภทชลาพุชะ เป็นกำเนิดของสังคัมที่คลอดเป็นตัวออกมาจากมดลูกของตัวที่เป็นแม่ทุกชนิด เช่น วัว ควาย แพะ แกะ มนุษย์ เป็นต้น ประเภทสังเสทชะ เป็นกำเนิดของสังคัมที่เกิดขึ้นในซากสังคัมที่เน่า ในอาหารที่บูดเน่า ในน้ำครำหรือน้ำโสโครก สังคัมที่เกิดขึ้นในลักษณะนี้ เช่น หนอนชนิดต่างๆ ไร่น้ำ จุลินทรีย์ที่เกิดขึ้นในน้ำครำ เป็นต้น

การเกิดขึ้นของสังคัมโลกใน 3 ลักษณะดังกล่าวนี้ เป็นการเกิดขึ้นตามธรรมชาติที่สามารถรับรู้ได้ด้วยประสาทสัมผัสธรรมดา จึงไม่มีปัญหาที่จะต้องพิจารณาถึง แต่การเกิดขึ้นของสังคัมโลกประเภทที่ 4 ที่เรียกว่าโอปปาติกะนั้น ประสาทสัมผัสธรรมดาของเรารับรู้ไม่ได้ ตามทัศนะของพระพุทธานุสสา

ผู้ที่สามารถรับรู้การมีอยู่ของสัตว์โลกประเภทนี้ได้ก็มีแต่ผู้ที่เจริญสมาธิจนกระทั่งได้ทิพจักขุญาณเท่านั้น ผู้ที่ได้ทิพจักขุญาณไม่จำเป็นต้องเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนาเท่านั้น ผู้นับถือศาสนาอื่น เช่น โยคีของศาสนาฮินดูบางคนก็สามารถมีญาณพิเศษชนิดนี้ได้ พระอรหันตสาวกของพระพุทธเจ้าก็ไม่สามารถได้ทิพจักขุญาณทุกองค์ มีแต่ท่านที่ได้อภิญญา 6 หรือวิชา 3 เท่านั้นที่มีญาณพิเศษชนิดนี้ ส่วนพระอรหันต์ประเภทสุกขวิปัสสกะที่สามารถทำลายกิเลสให้หมดสิ้นไป แต่ไม่ได้อภิญญา 6 หรือวิชา 3 ก็ไม่สามารถมีทิพจักขุญาณได้ อนึ่ง อภิญญานั้นถ้าเป็นเพียงโลกยอภิญญา 5 ที่เป็นปุถุชนแต่เจริญสมาธิจนกระทั่งได้รูปฌานที่ 4 ก็สามารถได้อภิญญา 5 ที่มีทิพจักขุรวมอยู่ด้วยได้ ผู้ที่เจริญสมาธิจนกระทั่งได้อภิญญาไม่ว่าจะเป็นพระอริยบุคคลหรือปุถุชน ถ้าปรารถนาจะเห็นก็สามารถมองเห็นสัตว์ประเภทโอปปาติกะได้ แต่ถ้าไม่ปรารถนาจะเห็นก็มองไม่เห็น

สัตว์โลกประเภทโอปปาติกะได้แก่สัตว์ที่เกิดมีร่างกายเติบโตขึ้นมาในทันทีทันใดโดยไม่ต้องมีมารดาบิดา ตามนัยแห่งพุทธพจน์ดังกล่าวได้แก่ เทวดา สัตว์นรก มนุษย์บางจำพวก และเปรตบางจำพวก สำหรับมนุษย์นั้นโดยทั่วไปเป็นสัตว์ประเภทชลาพุชะ ซึ่งเกิดมีขึ้นโดยตลอดจากกรรมมารดา ส่วนที่ว่ามีมนุษย์บางจำพวกเป็นสัตว์ประเภทโอปปาติกะนั้นในโลกที่เราอาศัยอยู่นี้ไม่เคยมีตัวอย่างให้เห็น จึงไม่อาจทราบได้ว่าเป็นอย่างไร เปรตโดยทั่วไปก็เป็นเช่นเดียวกับสัตว์นรก คือ โอปปาติกะ แต่ในพุทธพจน์ดังกล่าวบอกว่า เปรตบางจำพวก ที่เป็นโอปปาติกะ ซึ่งซึ่งบ่งว่า มีเปรตปาจำพวก ที่ไม่ใช่โอปปาติกะ ถ้าไม่ใช่สัตว์ประเภทโอปปาติกะ ก็จะต้องเป็นสัตว์ที่มีกำเนิดอย่างใดอย่างหนึ่งในอีก 2 อย่าง คือ อัณฑชะชลาพุชะหรือสังเสทชะ เรื่องนี้ไม่เคยพบคำอธิบายที่ชัดเจนในคัมภีร์ใด จึงไม่อาจทราบได้เช่นกันว่าเป็นอย่างไร(สุนทร ฌ รัชชี, 2550 : 300-302)

3.1.2 แนวคิดการกำเนิดมนุษย์ในอัครคัมภีร์อรรถกถา

แนวคิดการกำเนิดมนุษย์ในทัศนะของพุทธศาสนาที่ปรากฏในอัครคัมภีร์อรรถกถาเป็นการกำเนิดขึ้นหลังจากที่โลกได้เกิดขึ้นมาใหม่หลังการแตกสลายไปตามกฎธรรมชาติ มนุษย์คนแรกหรือกลุ่มแรก ที่เกิดขึ้นบนโลกคือใคร เกิดขึ้นโดยวิธีใด

จากคำถามที่ว่ามนุษย์คนแรกหรือกลุ่มแรก ที่เกิดขึ้นบนโลกคือใคร ตามทัศนะของพระพุทธศาสนาที่กล่าวไว้ในอัครคัมภีร์อรรถกถา คือ พระพรหม จากพรหมโลกชั้นอาภัสสระ ผู้มีกายทิพย์มีแสงรัศมีล่องลอยไปในอากาศและมีอาหารทิพย์โลกในยุคแรกมีดินมนและถูกปกคลุมไปด้วยน้ำ เวลาผ่านไปนานแสนนาน ได้เกิดง้วนดินลอยอยู่เหนือน้ำ ง้วนดินนั้นเป็นสิ่งที่มิสี กลิ่น มีรส อันเลิศ มนุษย์ในยุคแรกคือพรหม ความเป็นมนุษย์ที่แท้จริงยังไม่เกิดเวลาผ่านไปนานแสนนานและเกิดง้วนที่มีสี กลิ่น มีรส อันเลิศขึ้นบนผิวน้ำ พรหมองค์หนึ่งได้ลองบริโภคน้ำง้วนดินนั้นและเกิดติดใจในรสชาติของง้วนดินจึงชักชวนให้พรหมทั้งหลายให้ลองบริโภคน้ำง้วนดินนั้น ผลปรากฏว่าพรหมทั้งหลายได้ติดใจในรสชาติของง้วนดินนั้น จากนั้นมาง้วนดินก็กลายเป็นอาหารของพรหมเหล่านั้นเมื่อเหล่าพรหมทั้งหลายพากันเปลี่ยนอาหารทิพย์มาเป็นง้วน

ดินที่เป็นอาหารหยาบ ร่างกายละเอียดที่มีรัศมีก็หายไปกลายเป็นกลายเป็นดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ กลางวัน กลางคืนก็เกิดขึ้น เวลาผ่านไปนานแสนนานง้วนดินก็หมดไป เกิดกะบิดิน เมื่อกะบิดินหมดไปเกิดเคลือบดิน เวลาผ่านไปเคลือบดินก็หมดไปอีก

มาถึงตรงนี้มนุษย์ได้พัฒนามาถึงจุดที่ความเป็นพรหมหมดไปแล้ว แต่ยังไม่เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เมื่อเคลือบดินหมดไป อาหารชนิดใหม่ของมนุษย์ก็เกิดขึ้นนั่นคือข้าวสาลี ข้าวสาลีที่เกิดขึ้นแรกเป็นข้าวที่เมล็ดใหญ่ไม่มีเปลือกสามารถเก็บมาหุงกินได้เลย เมื่อมนุษย์บริโภคข้าวสาลีเป็นอาหาร ร่างกายก็ได้พัฒนามาเป็นมนุษย์เต็มตัวคือ มีการแบ่งเป็นเพศหญิง เพศชาย (ที.ปา. (ไทย) 15/56-59/150-159.) เมื่อแบ่งเป็นเพศหญิง เพศชาย มนุษย์ก็รักชอบกันแล้วก็สมสู่กันมีลูกมีหลานมาจนถึงปัจจุบันนี้

3.2 กำเนิดสังคม

ได้ทราบถึงแนวคิดแนวคิดการกำเนิดมนุษย์ในอัครคัมภีร์แล้วในหัวข้อนี้จะได้ศึกษาในเรื่องการกำเนิดขึ้นของสังคมในอัครคัมภีร์ ซึ่งในเบื้องต้นจะได้ศึกษาแนวคิดเรื่องสังคมของนักปราชญ์ตะวันตกก่อนเพื่อเป็นแนวทางให้ศึกษาแนวคิดสังคมในอัครคัมภีร์ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น

3.2.1 แนวคิดเรื่องสังคมของนักปราชญ์ตะวันตก

สังคม หมายถึง มนุษย์ที่รวมกันอยู่เป็นหมู่คณะ มีทั้งหญิงทั้งชาย ตั้งภูมิลำเนาหลักแหล่ง ณ ที่ใดที่หนึ่งเป็นประจำ เป็นเวลานานพอสมควรที่จะเรียนรู้และปรับปรุงตนเองแต่ละคนได้ และประกอบการทำงานเข้ากันได้ดี มีความสนใจร่วมกันในสิ่งที่เป็นมูลฐานแห่งชีวิต มีการครองชีพและความปลอดภัยทางร่างกาย (บรรเทิง พาพิจิตร, 2547 : 4) หรือ สังคม คือ ประชาคมเป็นที่รวมของบุคคลหรือสมาคมของปัจเจกบุคคลที่มารวมกันโดยสมัครใจ ด้วยมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน เพลโต ได้ให้ความหมายคำว่าสังคมเอาไว้ไม่เด่นชัดนัก เพราะไม่สามารถจะแยกความหมายของคำว่ารัฐและสังคมออกมาได้อย่างจะแจ้ง โดยเพลโตให้ความหมายของรัฐและสังคมเอาไว้ค่อนข้างใกล้เคียงกัน คือ รัฐนั้นประกอบด้วยปัจเจกบุคคลที่รวมกันอยู่แต่ไม่ได้เป็นหนึ่งเดียว ในขณะที่เดียวกันรัฐก็มีจิตวิญญาณที่มีอำนาจมากมาย รัฐเป็นสถานที่ใหญ่โตกว้างขวางที่ปัจเจกบุคคลรวมกันอาศัยอยู่ ตามแนวคิดของเพลโต รัฐก็คือ สังคม สังคมก็คือรัฐ นั่นเอง

อาริสโตเติลให้ความหมายไว้ค่อนข้างชัดเจน โดยอาริสโตเติลกล่าวว่า รัฐนั้นประกอบขึ้นด้วยหน่วยต่างๆ ของสังคม นั่นก็คือครอบครัวของมนุษย์มากมายนั่นเองมารวมกันเป็นรัฐนักปรัชญากรูมสต็อกส์ ได้ให้ความหมายคำว่าสังคมเอาไว้ว่า มนุษย์ไม่ได้ยอมรับนับถือว่าเป็นเพียงประชาชนพลเมืองแห่งนครรัฐที่เขาอาศัยอยู่เท่านั้น แต่มนุษย์ยังเป็นประชาชนของโลกของเอกภพด้วย ภาวะการณ์เป็นประชาชนพลเมือง ทำให้มนุษย์มีหน้าที่ต่อสังคม ซึ่งอยู่ภายในรัฐ ซึ่งรัฐนั้นได้วางกฎเกณฑ์ไว้ให้องค์กรต่างๆ ของสังคมในเวลาต่อมาด้วย(ประยงค์ สุวรรณบุบผา, 2537 : 39-40)ได้ทราบเป็นแนวทางแล้วว่า สังคมตามแนวคิดนักปราชญ์ตะวันตกเป็นอย่างไร ต่อไปจะได้ศึกษาแนวคิดปรัชญาสังคมในอัครคัมภีร์ว่ามีความเป็นมาอย่างไรบ้าง

3.2.2 การกำเนิดสังคมาที่ปรากฏในอัครคัมภีร์อรรถกถา

การกำเนิดสังคมาที่ปรากฏในอัครคัมภีร์อรรถกถานั้น เริ่มจากมีพรหมจุติลงมาบนโลกมนุษย์ ซึ่งกาจุติลงมานั้นก็ไม่ได้ลงมาคนเดียว ดังข้อความที่ว่าหลังจากอาภัสสรพรหมตนหนึ่งได้ลองบริโภควงวันดิน แล้วเกิดติดใจในรสชาติ จึงได้ชวนพรหมทั้งหลายให้ลิ้มลอง ข้อความประโยชน์นี้แสดงให้เห็นว่าสังคมามนุษย์ ได้เกิดขึ้นตั้งแต่ตอนนั้น ถึงจะยังไม่ใช่สังคมามนุษย์ที่สมบูรณ์ เพราะมนุษย์เหล่านั้นยังเป็นกิ่งมนุษย์กิ่งพรหม อยู่ หลังจากที่ได้บริโภควงวันดินและมีวงวันดินเป็นอาหารร่างกายก็เปลี่ยนมาเป็นกายหยาบคือกายของมนุษย์ แต่ก็ยังไม่เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์เพราะยังไม่มีเพศจนกระทั่งอาหารเปลี่ยนมาเป็นข้าวสาลี ร่างกายก็เกิดมีเพศ คือ แบ่งเป็นเพศหญิง เพศชาย เมื่อร่างกายเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์แล้วจิตใจก็เป็นมนุษย์ คือ มีความกำหนดตามสัญชาตญาณของสัตว์โลก แล้วก็เกิดสมสู่หรือเสพเมถุนธรรมกันตามสัญชาตญาณ สังคมามนุษย์ในตอนนั้นการเสพเมถุนธรรมเป็นเรื่องที่ไม่ดี เพราะในสมัยนั้นยังไม่มีบ้านเรือน การเสพเมถุนธรรมก็ทำกันในป่าบ้าง ในถ้ำบ้าง เมื่อคนอื่นพบเห็นก็เอาก้อนดินขว้างบ้าง ไม้ค้อนขว้างปาบ้าง ในสังคมาจึงมีการตั้งกฎระเบียบการปฏิบัติขึ้น ทำให้มีการสร้างบ้านเรือนขึ้น เพื่อปกปิดสิ่งที่ไม่ดี

จากที่กล่าวมานี้ จะเห็นถึงพัฒนาการของสังคมามนุษย์มาเป็นลำดับและเกิดเป็นสังคมามนุษย์โดยสมบูรณ์ในตอนที่มีมนุษย์เป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์คือมีเพศหญิงเพศชายและมีการเสพเมถุนและให้กำเนิดลูกหลานสืบทอดเผ่าพันธุ์มนุษย์มาจนถึงปัจจุบัน

4. หลักการปกครองในอัครคัมภีร์อรรถกถา

แนวคิดการปกครองในอัครคัมภีร์อรรถกถาเกิดขึ้นต่อจากการกำเนิดมนุษย์และการกำเนิดสังคมา นั้นเอง เมื่อมนุษย์อยู่รวมกันเป็นจำนวนมาก การกระทำรวมถึงความคิดเห็นของแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันไป ฉะนั้น สังคมาจึงต้องมีกฎระเบียบให้ทุกคนปฏิบัติตาม เพื่อให้เกิดความสงบสุขในสังคมาการเสพเมถุนของมนุษย์ในยุคแรกๆ ถือว่าเป็นเรื่องที่ไม่ดี จึงได้มีการต่อต้านมีการขว้างปาด้วยก้อนดิน ก้อนหินและไม้บ้าง ฉะนั้นผู้ที่ต้องการจะเสพเมถุน จึงต้องออกจากหมู่บ้านไปอยู่ในป่าในถ้ำ เมื่อเวลาผ่านไป มนุษย์เหล่านั้นก็สร้างบ้านเรือนขึ้นมาใหม่ดังพุทธพจน์ที่ตรัสกับสองสามเณรว่าดูก่อนวาเสฏฐะและภารทวาชะ โดยสมัยนั้น สัตว์เหล่าใดแลย่อมเสพเมถุนกันสัตว์เหล่านั้นย่อมไม่ได้เพื่อจะเข้าไปยังหมู่บ้าน หรือนิคมตลอด 3 เดือนบ้าง 2 เดือนบ้าง ดูก่อนวาเสฏฐะและภารทวาชะ ในกาลใดแลสัตว์ทั้งหลายถึงความชั่วช้าในอสัทธิธรรมนั้นตลอดเวลา ในกาลนั้น สัตว์เหล่านั้นจึงได้พากันพยายามสร้างเรือนอยู่ เพื่อประโยชน์แก่การปกปิดอสัทธิธรรมนั้น (ที.ปา. (ไทย) 15/60/156)

เมื่อสังคมามนุษย์ใหญ่ขึ้น และสิ่งที่ไม่ดีก็ทยอยเกิดขึ้นในสังคมา เช่น ความขี้เกียจ ความโลภ เป็นต้น เมื่อมนุษย์มีอาหารเป็นข้าวสาลีที่เกิดขึ้นเองไม่มีเปลือกมีรำและสูกเองโดยไม่ต้องหุงแรกๆ มนุษย์จะไปเก็บข้าวสาลีมาพอบริโภคแค่มือเดียว จะบริโภคเข้าก็เก็บมาบริโภคแค่ตอนเช้า จะบริโภคเย็นก็ไปเก็บ

มาพอแค่มือเย็น ต่อมามีมนุษย์บางคนชี้เกี้ยว ไปเก็บข้าวสาลีครึ่งเดียวให้พอบริโภคได้ 1 วัน จากนั้นมนุษย์ทั้งหลายก็เห็นด้วยและเอาแบบอย่างของมนุษย์คนนั้นมาปฏิบัติเช่นกัน เมื่อความโลภของมนุษย์เพิ่มขึ้นจิตใจของมนุษย์หยาบขึ้นอาหารของมนุษย์เหล่านั้นก็มีความหยาบขึ้น คือ ข้าวสาลีที่เกิดสุกเองไม่มีเปลือกมีรำ กลายเป็นข้าวสาลีที่มีเปลือกมีรำและต้องปลุกถึงจะเกิดขึ้นเมื่อเป็นเช่นนั้น มนุษย์จึงได้แบ่งเขตเพื่อปลูกข้าวสาลีของแต่ละครอบครัว

อกุศลธรรมอันลามก คือ ความโลภของมนุษย์ไม่ได้หยุดแค่นั้นยังได้พัฒนาขึ้นไปอีก กล่าวคือ เมื่อมีการแบ่งส่วนหรือแบ่งเขตข้าวสาลีให้แต่ละคนแต่ละครอบครัวแล้ว มีบางคนที่เก็บส่วนของตนไว้ไม่เก็บเกี่ยวมาบริโภค กลับไปขโมยเอาส่วนของคนอื่นมาบริโภค เมื่อโดนจับได้และตักเตือนมนุษย์ผู้ที่กระทำผิดก็รับปากจะไม่กระทำอีก แต่แล้วเขาก็ยังกระทำอีกเป็นครั้งที่ 2 ครั้งที่ 3 ครั้งที่ 4 มนุษย์ทั้งหลายในสังคมจึงได้กระทำโทษมนุษย์ผู้นั้น ด้วยขว้างด้วยก้อนดิน ก้อนหิน บางคนก็ใช้ท่อนไม้ตีบ้าง

เมื่อเหตุการณ์รุนแรงขึ้น มนุษย์ในสังคมจึงได้เรียกประชุมกันว่า ธรรมที่ไม่ดีหรืออกุศลธรรมมีต้นว่า อทินนาทาน มุสาวาท ได้เกิดขึ้นแล้ว เราจึงควรตั้งผู้มีอำนาจาสนาขึ้นมา ให้เป็นผู้ปกครองสังคม มีหน้าที่ตักเตือนทำโทษหรือขับไล่ผู้กระทำผิดให้ออกจากสังคมนั้นๆ ไป โดยเราจะแบ่งส่วนข้าวสาลีของพวกเขาให้กับผู้ปกครองนั้นดังพุทธพจน์ที่ตรัสว่า

เราควรนับถือสัตว์ผู้หนึ่งซึ่งจะว่ากล่าวผู้ที่ควรว่ากล่าวได้ ตีเตือนผู้ที่ควรตีเตือนได้ขับไล่ผู้ที่ควรขับไล่ได้ ส่วนพวกเราจักให้ส่วนแห่งข้าวสาลีแก่ผู้นั้นดังนี้ ดูก่อนวาเสฏฐะและภารทวาชะ ครั้งนั้นแลสัตว์เหล่านั้นจึงเข้าไปหาสัตว์ที่มีรูปงามกว่า น่าดูกว่า น่าเลื่อมใสกว่า มีศักดิ์ใหญ่กว่าแล้วได้กล่าวคำนั้นว่า มาเถิดสัตว์ผู้เจริญ ท่านจงว่ากล่าวผู้ที่ควรว่ากล่าวได้โดยชอบ จงตีเตือนผู้ที่ควรตีเตือนได้ จงขับไล่ผู้ที่ควรขับไล่ได้ ส่วนพวกเราจักให้ส่วนแห่งข้าวสาลีแก่ท่านดังนี้ สัตว์นั้นได้รับคำของสัตว์เหล่านั้นว่า อย่างนั้นผู้เจริญดังนี้แล้วได้ว่ากล่าวผู้ที่ควรว่ากล่าวได้โดยชอบ ตีเตือนผู้ที่ควรตีเตือนได้ขับไล่ผู้ที่ควรขับไล่ได้ ส่วนสัตว์เหล่านั้น ก็ได้ให้ส่วนแห่งข้าวสาลีแก่สัตว์นั้น(ที.ปา. 15/61-62/157-19-60) ผู้ปกครองนี้เรียกว่า กษัตริย์บ้าง เรียกว่าราชาบ้าง ใจความสำคัญในอัครคัมภีร์สุตตร คือได้แสดงให้เห็นถึงความเป็นมาของโลก กำเนิดมนุษย์ กำเนิดครอบครัว กำเนิดสังคม กำเนิดผู้บริหารหรือผู้ปกครอง (ประยงค์ สุวรรณบุบผา, 2537 : 84)

5. สรุป

การศึกษาแนวคิดเรื่องสังคมและการปกครองในอัครคัมภีร์สุตตร ทำให้เห็นประเด็นที่สำคัญและความน่าสนใจในทั้ง 2 ประเด็น คือ การกำเนิดและพัฒนาการของแนวคิดทั้ง 2 คือ

1. กำเนิดสังคมในอัครคัมภีร์สุตตร ในอัครคัมภีร์สุตตรกล่าวถึงการกำเนิดมนุษย์และสังคมในยุคแรกของการกำเนิดขึ้นมาใหม่ของโลกหลังจากที่ได้แตกสลายไปเป็นเวลานานแสนนาน มนุษย์ยุคแรกที่ปรากฏ

ในพระสูตรนี้คืออภัสสรพรหม ซึ่งมีลักษณะเป็นดวงจิตหรือวิญญาณที่บริสุทธิ์ที่ล่องลอยไปมา สังคมมนุษย์เริ่มขึ้นตั้งแต่ตอนนี้เป็นสังคมที่ยังอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เพราะมนุษย์ยุคแรกนี้ยังมีคุณธรรมในจิตใจสูง ด้วยเหตุที่ว่าทั้งหมดนั้นจุติมาจากเมืองพรหมชั้นชั้นอภัสระ ซึ่งเป็นที่อยู่ของผู้ได้ทุติยฌาน จึงเป็นผู้มีจิตบริสุทธิ์ด้วยอำนาจของฌาน แต่ยังไม่หมดกิเลส ซึ่งกิเลสสามารถกับมาควบคุมจิตใจของมนุษย์ได้ตลอดเวลา การอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคมที่สงบสุขได้ดำเนินไปเป็นเวลานาน ตลอดเวลาที่ผ่านไปสังคมมนุษย์ได้พัฒนาอยู่ตลอดเวลา สิ่งพัฒนาไปพร้อมกับมนุษย์และสังคมคือ กิเลสในจิตใจของมนุษย์นั่นเอง กล่าวคือ เมื่อเวลาผ่านไปมนุษย์เริ่มให้ความสำคัญกับด้านวัตถุการกล่าวถึงการเกิดเพศหญิงเพศชาย การมีเพศสัมพันธ์ ดูหมิ่น เริ่มถือตัวว่าดีกว่าคนอื่น เริ่มเห็นแก่ตัว เริ่มมีความโลภ เช่น การสะสมกักตุนอาหารยิ่งเวลาผ่านไปสิ่งที่ไม่ดีทั้งหลายจากการกระทำของมนุษย์เริ่ม มีการขโมย การพูดปด การเป็นชู้กับคู่ครองผู้อื่น เป็นต้นทำให้สังคมเกิดความไม่สงบสุขขึ้น การกำเนิดสังคมในอัครคัมภีร์พระพุทธร่องค์ทรงแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของสังคม เริ่มจากสังคมที่มนุษย์ยังเจริญไปด้วยธรรมะ ทำให้จิตใจของมนุษย์คุณธรรมในจิตใจสูง เป็นสังคมที่สงบสุขถึงไม่มีผู้ปกครองไม่มีกฎระเบียบใดๆ มาควบคุมให้ประชาชนในสังคม แต่สังคมก็จะดำเนินไปอย่างสงบสุข เพราะในใจประชาชนในสังคมมีธรรมะนั้นเอง เมื่อกาลเวลาผ่านไปมนุษย์เริ่มให้ความสำคัญในด้านวัตถุมากขึ้น สังคมเปลี่ยนไปจากสังคมที่สงบสุขกลายเป็นสังคมที่วุ่นวายไม่สงบต้องตั้งผู้ปกครองขึ้นมาโดยกำหนดกฎระเบียบขึ้นมาปกครองเพื่อให้สังคมสงบสุขเหมือนเดิม

2. การปกครองในอัครคัมภีร์พระพุทธร่องค์ การปกครองที่ปรากฏในอัครคัมภีร์พระพุทธร่องค์เกิดขึ้นเพราะเกิดสิ่งที่ไม่ดีขึ้นในสังคม สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่น เช่น การขโมยของ เมื่อโดยจับได้ โดนตีเตียน โดนคาดโทษรับปากจะไม่ทำ แต่ก็ยังทำอีก หากปล่อยให้เหตุการณ์ความไม่สงบเหล่านี้เกิดขึ้นอีกต่อไปสังคมต้องวุ่นวายมากขึ้นสร้างความลำบากให้แก่ประชาชนในสังคมอย่างแน่นอน ประชาชนในสังคมจึงได้ประชุมขึ้นเพื่อหาทางแก้ไขปัญหานี้ ที่ประชุมได้ตกลงกันตั้งผู้มีความรู้ความสามารถขึ้นมาเป็นผู้นำ มีอำนาจตัดสินลงโทษผู้ที่กระทำความผิดกฎระเบียบหรือกฎหมายของสังคมตามความผิดนั้นๆ ตั้งแต่ว่ากล่าวตักเตือนจนถึงขับไล่ออกจากสังคมไป กฎระเบียบของสังคมหรือกฎหมายของสังคมคือ ห้ามลักทรัพย์ของผู้อื่น ห้ามพูดโกหก หลอกลวงผู้อื่น เป็นต้น ผู้นำสังคมในยุคนี้เรียกกันว่า กษัตริย์บ้าง ราชาบ้าง ผลที่เกิดขึ้นจากการมีผู้นำสังคมยุคแรกๆ และเมื่อการพัฒนาการด้านปัญญาของประชาชนในสังคมมีมากขึ้น จึงทำให้เกิดความเชื่อในด้านศาสนาขึ้น การที่เกิดความเชื่อทางด้านศาสนาขึ้นทำให้การปกครองสังคมมีประสิทธิภาพมากขึ้น สังคมสงบ แต่ผลที่ตามมาอีกอย่างหนึ่งคือทำให้เกิดความไม่เสมอภาคกันของประชาชนในสังคมขึ้น ทำให้ประชาชนในสังคมแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ 1. กษัตริย์ เป็นนักปกครอง เป็นผู้ปกป้องสังคมจากภัยการรุกรานทั้งภายนอกและภายในที่จะเกิดความเสียหายต่อสังคม 2. นักบวช คือผู้นำด้านจิตใจ ด้านความเชื่อ มีหน้าที่สั่งสอนศิลปวิทยาการต่างๆ โดยมีความเชื่อด้านศาสนาปรัชญาเป็นหลักสำคัญ

3.พ่อค้าและเกษตรกร คือ พวกที่มีหน้าที่ทำการค้าขายและผลิตอาหารให้กับสังคม และ 4.ศูทรหรือกรรมกร พวกที่เป็นชนชั้นต่ำสุดในสังคม เป็นผู้ที่ต้องทำงานหนักๆ ทุกชนิด จะเห็นได้ว่าสังคมในยุคนี้ดูจากภายนอกแล้วดูสงบ แต่ภายในแล้วเกิดการกดขี่มุ่งหาความสุขสงบจริงไม่ได้เลย ประชาชนมีการเหยียดหยามกันด้วยชั้นวรรณะ แต่การปกครองของสังคมพัฒนาต่อไปจนมาถึงยุคของพระพุทธศาสนา ความเชื่อด้านศาสนาของคนในสังคมก็เปลี่ยนไปข้ามขั้นของการแบ่งประชาชนออกเป็น 4 ชั้นวรรณะ เหลือวรรณะเดียวใช้ศีลธรรมเป็นกฎระเบียบในการปกครอง จะเห็นได้จาก เมื่อกษัตริย์ พราหมณ์ แพศย์และสูทรเมื่อมาบวชเป็นภิกษุแล้วทุกคนเสมอภาคกันด้วยศีลและธรรมทำให้สังคมสงบสุข ส่วนสังคมของประชาชนทั่วไปมีศีล 5 เป็นกฎระเบียบของสังคมทำให้สังคมสงบสุขเช่นกัน

6. บรรณานุกรม

- บันเทิง พาพิจิตร. (2547). **สังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรี้นติ้ง เฮ้าส์.
- ประยงค์ สุวรรณบุบผา. (2537). **สังคมปรัชญาแนวคิดตะวันออก-ตะวันตก**. กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พรี้นติ้ง เฮ้าส์.
- พุทธทาสภิกขุ. (2546). **พุทธประวัติจากพระโอษฐ์**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.
- มหามกุฏราชวิทยาลัย. (2534). **ทีฆนิกาย ปาฎิกถา(ไทย) เล่ม 15 พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม**.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- _____. (2534). **พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล ชุด 91 เล่ม**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- _____. (2534). **มัณฑนิกาย มูลปณาสก (ไทย) เล่ม 18 พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถา แปล ชุด 91 เล่ม**.
กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สุนทร ณ รังษี. (2545). **ปรัชญาอินเดีย : ประวัติและลัทธิ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2550). **พุทธปรัชญาจากพระไตรปิฎก**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.